Răspunderea părintească - încredinţarea copilului şi dreptul de vizită

România

1 Ce înseamnă în termeni practici termenul juridic „răspundere părintească"? Care sunt drepturile şi obligaţiile titularului răspunderii părinteşti?

În Codul civil român se folosește noțiunea de **autoritatea părintească. Prin autoritate părintească se înțelege** ansamblul de drepturi şi obligaţii care privesc atât persoana, cât şi bunurile copilului. Drepturile şi obligaţiile aparţin, în mod egal, ambilor părinţi și se exercită în interesul superior al copilului. Autoritatea părintească se exercită până la data când copilul dobândeşte capacitatea deplină de exerciţiu.

Printre drepturile și obligațiile părinteşti (prevăzute la art. 487-499 din Codul civil și Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului) cu privire la persoana copilului pot fi amintite:

dreptul și obligația de a stabili și păstra identitatea copilului. Copilul este înregistrat imediat după naștere și are dreptul la nume, dreptul de a dobândi o cetățenie. Părinţii aleg prenumele şi numele de familie al copilului.

dreptul și obligația de a creşte copilul. Părinţii au dreptul și obligația de a creşte copilul, îngrijind de sănătatea şi dezvoltarea lui fizică, psihică şi intelectuală, de educaţia, învăţătura şi pregătirea profesională a acestuia, potrivit propriilor lor convingeri, însuşirilor şi nevoilor copilului.

dreptul și obligația de a asigura supravegherea copilului.

dreptul și obligația de a asigura întreținerea copilului. Părinții sunt obligaţi, în solidar, să dea întreţinere copilului lor minor. Părinţii sunt obligaţi să îl întreţină pe copilul devenit major, dacă se află în continuarea studiilor, până la terminarea acestora, dar fără a depăşi vârsta de 26 de ani.

dreptul de a lua anumite măsuri disciplinare față de copil. Sunt interzise luarea unor măsuri, precum şi aplicarea unor pedepse fizice, de natură a afecta dezvoltarea fizică, psihică sau starea emoţională a copilului.

dreptul de a cere înapoierea copilului de la orice persoană care îl deţine fără drept.

dreptul părinților la reunire cu copilul lor. Acest drept este corelativ dreptului copilului de a nu fi separat de părinții săi, decât pentru motive excepționale și temporare (de exemplu, măsurile de plasament).

dreptul părintelui de a avea legături personale cu copilul.Modalităţile de a avea legături personale cu copilul sunt, *e.g.*: vizitarea copilului la locuinţa lui, vizitarea copilului în timpul în care el se găseşte la şcoală, petrecerea vacanţei de către copil cu fiecare dintre părinţii lui.

dreptul de a stabili locuința copilului. Copilul minor locuieşte la părinţii săi. Dacă părinţii nu locuiesc împreună, aceştia vor stabili, de comun acord, locuinţa copilului. În caz de neînţelegere între părinţi, instanţa de tutelă hotărăşte.

dreptul de a consimți la logodna și căsătoria copilului în cazul minorilor care au împlinit 16 ani; dreptul de a consimți la adopţia copilului.

dreptul de a contesta măsurile dispuse de autorităţi cu privire la copil şi a formula cereri şi acţiuni în nume propriu şi în numele copilului

Printre drepturile și obligațiile părinteşti (prevăzute la art. 500-502 din Codul civil) cu privire la bunurile copilului pot fi amintite:

administrarea bunurilor copilului. Părintele nu are niciun drept asupra bunurilor copilului şi nici copilul asupra bunurilor părintelui, în afară de dreptul la moştenire şi la întreţinere. Părinţii au dreptul şi obligaţia de a administra bunurile copilului lor minor, precum şi de a-l reprezenta în actele juridice civile ori de a-i încuviinţa aceste acte. După împlinirea vârstei de 14 ani minorul îşi exercită drepturile şi îşi execută obligaţiile singur, dar cu încuviinţarea părinţilor şi, după caz, a instanţei de tutelă.

dreptul şi obligaţia de a reprezenta pe minor în actele civile ori de a-i încuviinţa aceste acte. Până la vârsta de 14 ani, copilul, fiind lipsit în întregime de capacitatea de exerciţiu, este reprezentat de părinţi în actele civile. Între 14-18 ani, copilul, având capacitate restrânsă de exerciţiu, îşi exercită singur drepturile şi îşi execută obligaţiile, dar cu încuviinţarea prealabilă a părinţilor.

2 Ca regulă generală, cine are răspundere părintească asupra unui copil?

Drepturile şi obligaţiile aparţin, în mod egal, ambilor părinţi (art. 503 alin. 1 din Codul civil): în cazul în care părinții sunt căsătoriți; după divorț (art. 397 din Codul civil); în cazul copilului din afara căsătoriei a cărui filiaţie a fost stabilită faţă de ambii părinţi și dacă părinții convieţuiesc (art. 505 alin. 1 din Codul civil).

Autoritatea părintească se exercită în mod inegal de către părinți (scindat): în cazul desfacerii căsătoriei prin divorț dacă instanța apreciază ca fiind în interesul copilului exercitarea autorității părinteşti doar de către un singur părinte (art. 398 din Codul civil); în cazul desființării căsătoriei (art. 305 alin. 2 din Codul civil); în cazul copilului din afara căsătoriei, dacă părinții nu convieţuiesc (art. 505 alin. 2 din Codul civil).

Autoritatea părintească se exercită de către un singur părinte, conform art. 507 din Codul civil, atunci când celălalt părinte este decedat, decăzut din drepturile părinteşti, pus sub interdicţie etc.

Autoritatea părintească se exercită, în parte, prin părinți, atunci când drepturile şi obligaţiile revin unei terţe persoane sau unei instituții de ocrotire (art. 399 din Codul civil).

3 Dacă părinţii nu sunt capabili sau nu vor să-şi exercite răspunderea părintească asupra copiilor lor, poate fi numită o altă persoană în locul lor ?

Părintele minor care a împlinit vârsta de 14 ani are numai drepturile şi îndatoririle părinteşti cu privire la persoana copilului. Drepturile şi îndatoririle cu privire la bunurile copilului revin tutorelui sau altei persoane.

Tutela minorului se instituie atunci când ambii părinţi sunt decedaţi, necunoscuţi, decăzuţi din exerciţiul drepturilor părinteşti sau li s-a aplicat pedeapsa penală a interzicerii drepturilor părinteşti, puşi sub interdicţie judecătorească, dispăruţi ori declaraţi judecătoreşte morţi, și în cazul în care, la încetarea adopţiei, instanţa hotărăşte că este în interesul minorului instituirea unei tutele.

În cazul în care, după decăderea din exerciţiul drepturilor părinteşti, copilul se află în situaţia de a fi lipsit de îngrijirea ambilor părinţi, se instituie tutela.

În mod excepțional, instanța de tutelă poate hotărî plasamentul copilului la o rudă sau la o altă familie ori persoană, cu consimțământul acestora, sau într-o instituție de ocrotire.

4 Dacă părinţii divorţează sau se despart, cum se stabileşte chestiunea răspunderii părinteşti pe viitor?

După divorţ, autoritatea părintească revine, în principiu, în comun, ambilor părinţi sau, dacă există motive întemeiate, având în vedere interesul superior al copilului, numai unui părinte. Celălalt părinte păstrează dreptul de a veghea asupra modului de creştere şi educare a copilului, precum şi dreptul de a consimţi la adopţia acestuia.

În mod excepţional, instanţa de tutelă poate hotărî plasamentul copilului la o rudă sau la o altă familie ori persoană, cu consimţământul acestora, sau într-o instituţie de ocrotire. Acestea exercită drepturile şi îndatoririle care revin părinţilor cu privire la persoana copilului (art. 399 din Codul civil).

În cazul copilului din afara căsătoriei a cărui filiaţie a fost stabilită faţă de ambii părinţi, autoritatea părintească se exercită în comun şi în mod egal de către părinţi, dacă aceştia convieţuiesc. Dacă părinţii copilului din afara căsătoriei nu convieţuiesc, autoritatea părintească se exercită doar de unul dintre părinți.
Divorţul prin acordul soţilor poate fi constatat de notarul public şi în cazul în care există copii minori născuţi din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptaţi, dacă soţii convin asupra tuturor aspectelor referitoare la numele de familie pe care să îl poarte după divorţ, exercitarea autorităţii părinteşti de către ambii părinţi, stabilirea locuinţei copiilor după divorţ, modalitatea de păstrare a legăturilor personale dintre părintele separat şi fiecare dintre copii, precum şi stabilirea contribuţiei părinţilor la cheltuielile de creştere, educare, învăţătură şi pregătire profesională a copiilor. Dacă din raportul de anchetă socială rezultă că acordul soţilor privind exercitarea în comun a autorităţii părinteşti sau cel privind stabilirea locuinţei copiilor nu este în interesul copilului, notarul public emite o dispoziţie de respingere a cererii de divorţ şi îndrumă soţii să se adreseze instanţei de judecată.

5 Dacă părinţii încheie un acord privind răspunderea părintească, ce formalităţi trebuie respectate pentru a face ca acordul să fie executoriu?

Cu încuviinţarea instanţei de tutelă părinţii se pot înţelege cu privire la exercitarea autorităţii părinteşti sau cu privire la luarea unei măsuri de protecţie a copilului, dacă este respectat interesul superior al acestuia.(art. 506 din Codul civil)
Părţile se pot înfăţişa oricând în cursul judecăţii, chiar fără să fi fost citate, pentru a cere să se dea o hotărâre care să consfinţească tranzacţia lor, pronunţând o hotărâre de expedient. Hotărârea de expedient este definitivă şi constituie titlu executoriu.

6 Dacă părinţii nu pot ajunge la un acord privind chestiunea răspunderii părinteşti, care sunt căile alternative de rezolvare a conflictului fără prezentarea în instanţă?

Medierea este facultativă înainte de sesizarea instanței de judecată. În timpul soluționării procesului autoritățile judiciare au obligația de a informa părțile cu privire la posibilitatea și avantajele folosirii medierii. Dacă medierea nu conduce la o înțelegere, problemele litigioase se soluţionează în faţa instanţei.

7 Dacă părinţii se prezintă în instanţă, asupra căror chestiuni legate de copil poate judecătorul să decidă?

A se vedea răspunsul de la întrebarea 1.

8 Dacă instanţa hotărăşte că un părinte va avea custodia exclusivă a unui copil, aceasta înseamnă că el sau ea poate decide asupra tuturor chestiunilor legate de copil fără îl consulte pe celălalt părinte în prealabil?

Dacă instanța hotărăște ca autoritatea părintească să fie exercitată numai de către unul dintre părinți, acesta va decide singur asupra tuturor chestiunilor legate de copil. Celălalt părinte păstrează dreptul de a veghea asupra modului de creștere și educare a copilului, precum şi dreptul de a consimți la adopția acestuia.

9 Dacă instanţa hotărăşte că părinţii vor avea custodia comună a unui copil, ce înseamnă aceasta în practică?

Părinţii exercită împreună şi în mod egal autoritatea părintească. Faţă de terţii de bună-credinţă, oricare dintre părinţi, care îndeplineşte singur un act curent pentru exercitarea drepturilor şi îndeplinirea îndatoririlor părinteşti, este prezumat că are şi consimţământul celuilalt părinte.

10 Cărei instanţe sau autorităţi ar trebui să mă adresez dacă vreau să depun o cerere privind răspunderea părintească? Ce formalităţi trebuie respectate şi ce acte trebuie să ataşez la cererea mea?

Cererile privind ocrotirea persoanei fizice în competenţa instanţei de tutelă şi de familie (*judecătoria sau, după caz, tribunalele ori tribunalele specializate pentru minori şi familie)* se soluţionează de instanţa în a cărei circumscripţie teritorială îşi are domiciliul sau reşedinţa persoana ocrotită (art. 94 din Codul de procedură civilă).
Este competentă instanţa de la domiciliul reclamantului pentru cererile privind stabilirea filiaţiei, instanţa în a cărei circumscripţie domiciliază creditorul reclamant pentru cererile referitoare la obligaţia de întreţinere (inclusiv alocaţiile de stat pentru copii).
Actele necesare care trebuie anexate cererii de chemare în judecată sunt copia certificatului de naştere al copilului minor, copia cărţii de identitate, copia hotărârii de divorţ, acord de mediere (dacă există), precum şi orice alte înscrisuri considerate utile în soluţionarea cazului. Cererea este scutită de taxa de timbru.

11 Ce procedură se aplică în aceste cazuri? Este disponibilă o procedură de urgenţă?

Instanţa poate lua, pe tot timpul procesului de divorţ, prin ordonanţă preşedinţială (procedură specială, cu termene de soluționare mai scurte), măsuri provizorii cu privire la stabilirea locuinţei copiilor minori, obligaţia de întreţinere, încasarea alocaţiei de stat pentru copii şi folosirea locuinţei familiei (art. 919 din Codul de procedură civilă).

12 Pot obţine asistenţă juridică pentru a acoperi costurile procedurii?

Asistenţa judiciară se poate obţine în condiţiile Ordonanţei de Urgenţă nr. 51/2008 privind ajutorul public judiciar în materie civilă, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr. 193/2008, cu modificările ulterioare.
Ajutorul public judiciar se poate acorda, separat sau cumulat, sub forma asistenţei prin avocat; plăţii expertului, traducătorului sau interpretului; plăţii onorariului executorului judecătoresc; scutirilor, reducerilor, eşalonărilor sau amânărilor de la plata taxelor judiciare.
Beneficiază în întregime de ajutor public judiciar persoanele al căror venit mediu net lunar pe membru de familie, în ultimele două luni anterioare formulării cererii, se situează sub nivelul de 300 lei. Dacă venitul se situează sub nivelul de 600 lei, ajutor public judiciar se suportă în proporţie de 50%. Cu toate acestea, condiţiile stabilite nu împiedică solicitanţii ale căror resurse depăşesc cotele să beneficieze de asistenţă juridică dacă dovedesc că nu pot face faţă cheltuielilor de judecată, din cauza diferenţei între nivelul de trai al statului de domiciliu sau de reşedinţă obişnuită şi statul forului.

13 Este posibilă atacarea unei hotărâri privind răspunderea părintească?

Hotărârea pronunțată în cauzele referitoare la exercitarea autorității părintești (accesorie divorțului sau pe cale principală) este supusă numai apelului, în termen de 30 de zile de la comunicarea hotărârii, sau numai recursului în cazul hotărârii de expedient care consfințește înțelegerea părților.

14 În anumite cazuri, poate fi necesară adresarea către o instanţă sau către o altă autoritate pentru a face executorie o hotărâre privind răspunderea părintească. Care procedură se aplică în asemenea cazuri?

În cazul în care debitorul nu execută de bunăvoie obligaţia sa, creditorul trebuie să sesizeze executorul judecătoresc. Executorul judecătoresc va solicita instanţei de executare încuviinţarea executării. Aceasta se soluţionează prin încheiere dată în camera de consiliu, fără citarea părţilor.
Dacă cererea de executare a fost încuviinţată, executorul judecătoresc trimite părintelui sau persoanei la care se află minorul încheierea și o somaţie în care îi va comunica acesteia data la care să se prezinte împreună cu minorul, în vederea preluării acestuia de către creditor, sau îi va pune în vedere să permită celuilalt părinte să îşi exercite dreptul de a avea legături personale cu minorul.
Dacă debitorul nu execută obligaţia sa, executorul judecătoresc va proceda la executarea silită, în prezenţa unui reprezentant al direcţiei generale de asistenţă socială şi protecţia copilului şi, dacă e necesar, a unui psiholog și agenților forței publice. Nu este permis niciunei persoane să bruscheze minorul sau să exercite presiuni asupra lui pentru a se realiza executarea.
Dacă debitorul nu îşi îndeplineşte obligaţia, penalitatea stabilită de instanţă curge până la momentul executării, iar executorul judecătoresc va sesiza parchetul în vederea începerii urmăririi penale.
Dacă minorul refuză, executorul va comunica reprezentantului direcţiei generale de asistenţă socială şi protecţia copilului procesul verbal, iar, instanţa competentă va dispune ca minorul să urmeze un program de consiliere psihologică, finalizat printr-un raport al unui psiholog. Dacă, după reluarea executării silite, minorul refuză creditorul poate sesiza instanţa pentru aplicarea unei penalităţi.

15 Ce ar trebui să fac pentru ca o hotărâre în materia răspunderii părinteşti pronunţată de o instanţă dintr-un alt stat membru să fie recunoscută şi executată în acest stat membru?

Pentru recunoaşterea unei hotărâri privind autoritatea părintească sunt aplicabile dispoziţiile Regulamentului (CE) nr. 2201/2003. Cererea se adresează tribunalului de la domiciliul pârâtului sau de la reşedinţa acestuia din România. Recunoaşterea poate fi atacată cu apel la curtea de apel competentă teritorial, respectiv recurs, la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

16 Ce instanţă din acest stat membru trebuie să sesizez pentru a mă opune recunoaşterii unei hotărâri în materia răspunderii părinteşti pronunţate de o instanţă dintr-un alt stat membru? Ce procedură se aplică în acest caz?

Pentru a se opune recunoaşterii unei hotărâri privind autoritatea părintească persoana interesată se poate adresa tribunalului de la domiciliul pârâtului sau de la reşedinţa acestuia din România.

17 Ce legislaţie se aplică în acţiunile privind răspunderea părinteşti în cazul în care copilul sau părţile nu locuiesc în acest stat membru sau au cetăţenii diferite?

Art. 2611 din Codul civil stabilește că legea aplicabilă autorității părintești și protecției copiilor se determină potrivit Convenției privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească şi măsurile privind protecția copiilor, adoptată la Haga la 19 octombrie 1996, ratificată prin Legea nr. 361/2007.

Această pagină face parte din portalul Europa ta.
Ne-am bucura să primim feedbackul dumneavoastră cu privire la utilitatea informațiilor furnizate.

This webpage is part of an EU quality network

Ultima actualizare: 16/12/2020

Versiunea în limba naţională a acestei pagini este administrată de punctul de contact RJE respectiv. Traducerile au fost efectuate de serviciile Comisiei Europene. Este posibil ca eventualele modificări aduse originalului de către autoritatea naţională competentă să nu se regăsească încă în traduceri. Nici RJE și nici Comisia Europeană nu-și asumă nicio răspundere sau responsabilitate în legătură cu informațiile sau datele pe care le conține ori la care face trimitere acest document. Pentru a afla care sunt regulile privind protecția drepturilor de autor aplicabile de statul membru responsabil pentru această pagină, vă invităm să consultați avizul juridic.